

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE LITERE
CATEDRA DE LITERATURA MAGHIARĂ**

TEZĂ DE DOCTORAT

-rezumat-

**HAGIOGRAFIE PREMODERNĂ: GENURI, TRADIȚII, MODELE
NOI**

Coordonator științific: prof. univ. Dr. Gábor Csilla

Doctorand: Szilágyi Anna-Rózsika

CLUJ-NAPOCA

2012

Conținut

I.	Introducere.....	7
II.	Vorbind despre sfinți.....	12
II.1.	Sfântul și cultul sfinților în literatura de specialitate internațională.....	12
II.2.	Sfântul și cultul sfinților în literatura de specialitate maghiară.....	18
III.	Contextul: societate și alte texte marcante.....	24
III.1.	Societate.....	25
III.1.1.	Illyés András și epoca premodernă: conflictul catolic-protestant și lipsa de preoți.....	25
III.2.	Texte marcante.....	29
III.2.1.	Activitatea bolandiștilor. Fundația hagiografiei premoderne.....	29
III.2.2.	Textul primar: legendariul epocii premoderne.....	38
IV.	Officia oratoris în epoca premodernă.....	54
IV.1.	<i>Ecclesia docet...: învățăturile bisericii în legendele martirilor și în cele ale sfinților din epoca premodernă.....</i>	55
IV.1.1.	Biserica și legenda despre martiri: având în vedere învățăturile dogmatice ale bisericii.....	56
IV.1.2.	Învățătura dogmatică în apologiile legendelor despre martiri.....	57
IV.1.2.1.	Apologii și învățături în epoca medievală și cea premodernă...57	
IV.1.2.2.	Învățăturile bisericii contra arianismului în apologiile legendelor despre martiri.....	63
IV.1.3.	(Alte) învățături sau inexactitate?.....	73
IV.1.4.	Legenda despre martiri în epoca premodernă.....	74
IV.1.4.1.	„Adevăruri” catolice. Metode refolosite.....	74
IV.1.5.	Docere în legendele sfinților în epoca premodernă.....	75
IV.1.6.	Rezumat.....	81
IV.2.	<i>Delectare: metodele încântării în legendele despre martiri și cele ale sfinților din epoca premodernă.....</i>	83
IV.2.1.	Formarea sarcinii retorului, delectare: „drumul parcurs” de la calendar până la legendă.....	83
IV.2.2.	Delectare în legendele despre martiri din epoca premodernă.....	85
IV.2.2.1.	Încântă legenda despre martiri din epoca premodernă?.....	85
IV.2.2.2.	Diversitate în întâmplările martirilor. Cum se percepe a doua sarcină a retorului, delectare în legendele despre martiri?.....	86
IV.2.3.	Delectare: metodele încântării în legendele sfinților din epoca premodernă.....	106
IV.2.4.	Delectare „în serviciul” celei de-a treia sarcini a retorului, movere.....	111
IV.2.5.	Rezumat.....	113
IV.3.	<i>Movere: convingerea cititorului în legendele despre martiri și cele ale sfinților din epoca premodernă.....</i>	116
IV.3.1.	Movere în legendele despre martiri.....	116
IV.3.2.	Movere în legendele despre sfinții din epoca premodernă.....	130

IV.3.3. Rezumat.....	133
Excurs.....	135
V. Concluzie.....	163
VI. Dicționar.....	167
VII. Bibliografie.....	173
VIII. Anexe.....	199

Cuvinte cheie: hagiografie premodernă, Illyés András, legendariu, legende despre martiri, legende despre sfinții din epoca premodernă, sarcinile retorului (*officia oratoris*), învățătura (*docere*), încântarea (*delectare*), convingerea (*movere/flectere*).

În teza de față analizez doar o părticică a cultului sfinților din epoca premodernă. Am în vedere legendariul episcopului catolic ardelean, Illyés András „*Exemplul sau oglinda vieții creștine*” (*Keresztyéni életnek példája avagy tüköre*). Prezint în special două tipuri de sfinți: femeile martiri și unii confesori din secolul al 16-lea. Am încercat să interpretez legendele sfinților având în vedere schimbarea, modificarea stilului, elementelor principale narrative în epoca medievală, accentuând epoca premodernă. Acest punct de vedere m-a ajutat la asemănarea elementelor amintite, rezultatul fiind scoaterea în evidență atât a elementelor narrative asemănătoare, cât și a acelor care diferă. Concluzia este că aceste motive apar atât în legendele din epoca medievală, cât și în cele din epoca premodernă, având în vedere formarea societății, noua mentalitate a acesteia. Dar scopul meu nu este de a prezenta istoria societății, a mentalității acestor vremuri sau politica ecleziastică a epocii, cu toate că în unele cazuri trebuie să menționez câte un fenomen și dintre acestea. Țelul meu este de a prezenta cum îndeplinește hagiograful unele reguli ale tradiției retorice din epoca premodernă, mai ales cele trei sarcini ale retorului (*officia oratoris*): *docere-delectare-movere*.

Scopul propus s-a dovedit a fi uneori mai greu de atins, alteori părea a fi „un drum” destul de accesibil, deoarece în literatura de specialitate se vorbește despre *officia oratoris* mai ales în cazul prezentării unor specii de origine retorică, cum ar fi predica (*sermo, homilia*). Pe de altă parte cercetătorii legendelor, hagiografiei mult timp nu s-au văzut interesați de hagiografia premodernă, ci doar au făcut aluzie la legendariul amintit scris în limba maghiară, care, după cunoștințele noastre recente, este singura colecție de istorioare despre sfinți din literatura maghiară din epoca premodernă. Până în momentul de față literatura de specialitate aduce noi rezultate mai ales despre cultul sfinților din epoca medievală. Astfel despre cultul sfinților din secolele 16–17 s-a spus încă puțin. Deci cercetătorii sunt în căutarea unor metode cu ajutorul cărora să poată analiza și interpreta cât mai amănunțit această latură a literaturii maghiare și internaționale. Cele trei sarcini ale retorului menționate mai sus (*docere-delectare-movere*) par a constitui o

metodă adecvată acestei teme, deoarece în secolul al 17-lea hagiograful oricum are de îndeplinit aceste cerințe retorice importante. Astfel motivez metoda abordată în disertația de față.

Am menționat deja, că în literatura de specialitate nu este accentuată analiza profundă a hagiografiei din epoca premodernă. Vorbind despre lipsa aceasta, trebuie să remarcăm și cauza acesteia. Una dintre aceste cauze este „marea problemă” a epocii respective: confesionalizarea. În foarte multe monografii, studii de caz se vorbește despre confesiuni, scrierile polemice sau chiar despre predici. Toate acestea au un cuvânt de spus în formarea confesiunilor. Alteori cercetătorul încearcă să răspundă la unele întrebări din latura istoriei: pericolul turcesc, autoritatea Habsburgică și alte chestiuni legate de acestea.

Cercetătorii maghiari nu prea s-au interesat de colecțiile de legende. Aceasta se motivează prin faptul că, până la sfârșitul secolului al 17-lea, lipsește legendariul „maghiar”. Dar hagiograful și retorul Illyés András descoperă posibilitățile acestei specii, cu ajutorul căreia poate să slujească poporul său, în special biserica catolică. Deci scriitorul-compiler alege acest tip de text pentru ca să-și educe auditoriul. Decizia luată este subliniată și prima ediție grăbită de cunoștințele retorului dobândite în anii de studii petrecuți în Italia în institutul Collegium Germanicum Hungaricum, precum și starea bisericii catolice din Ardeal.

În timpul peregrinației în străinătate a reușit să cunoască multe colecții despre viețile sfinților în limbile latină și italiană. Pe foarte multe dintre motivele conspectate dintre aceste scrieri le-a introdus în legendariul său. Drept dovadă este manuscrisul în limba italiană al compilerului, care se află în Biblioteca Națională Széchényi din Budapesta. Număr de inventar: Illyés Quart. Ital. 68. Deja în acest manuscris la începutul mai multor legende indică numele altor hagiografi, care au scris despre viața sfântului respectiv. Apoi, această metodă va fi aplicată în toate colecțiile sale editate, înscriindu-se în rândul bolandiștilor. Deoarece, având în vedere metoda bolandiștilor, la începutul mai multor legende trece numele mai multor scriitori-compileri din epocile anterioare, ale căror colecții îi sunt drept surse primare. Alteori, în cadrul legendelor, vorbește despre versete din Biblie cu elanul unui predicator. Astfel, de multe ori, întrerupe narațiunea care la început pare a fi continuă. De nenumărate ori își schimbă „fața”: la început hagiograful

pare a fi însuși naratorul, ca apoi dintr-o dată să devină un învățător înțelept. Această metamorfoză devine importantă, când la un moment dat naratorul sesizează unele locuri, motive, care se pot interpreta greșit din partea auditorului. Astfel naratorul acceptă o nouă misiune în afară de a prezenta întâmplările din viața sfinților, aceea de a le interpreta într-un mod acceptabil, care să nu dezmințească confesiunea bisericii catolice. Deci hagiograful învață pe cei care-l ascultă. Vezi legenda Sfintei Apalina. Stilul unor legende accentuează faptul că hagiograful vorbește nu numai unor ascultători nepricepuți, ci se așteaptă și la un auditoriu mai elevat. Astfel, în introducerea legendei Sfintei Lucia, prezintă niște motive iconografice despre aceasta, care însă nu coincid cu elementele din viața ei, și încearcă să explice această „îndepărtare”.

Structura și rezumatul lucrării

Încep disertația prezentând literatura de specialitate internațională și cea în limba maghiară. Deoarece vreau să subliniez faptul că, mai ales în cercetarea hagiografică maghiară, sunt multe lipsuri în ceea ce privește cercetarea cultului sfinților. În cealaltă parte doresc a arăta diferența dintre metodele deja abordate în cadrul acestei monografii, studii de caz despre sfinți și metoda folosită în lucrarea de față. Scrierile alese le-am grupat, având în vedere tema acestora. În această prezentare scot în evidență rezultatele noi și noile metode abordate spre a ajunge la aceste rezultate.

Titlul părții a treia este Contextul. În această parte a lucrării vorbesc despre unele evenimente ale societății din secolul al 17-lea, care marchează viața și opera hagiografului Illyés András: conflictul dintre catolici și protestanți și lipsa de preoți catolici, care grăbește-l pe acest episcop să scrie și să editeze cât mai multe scrieri. Fiindcă el scrie, deoarece vrea să-i învețe pe cei care au misiunea de a îndeplini sarcinile preoților catolici. Pe de altă parte prezint și alte legendarii de circulație internațională din acea perioadă. Având în vedere metoda deductivă încep cu sublinierea metodei hagiografice internaționale. După aceea prezint legendariul episcopului ardelean. Ca apoi să fac o analiză sumară a acestei colecții despre viața sfinților, făcând aluzie la legăturile internaționale ale acestui legendariu și fac o prezentare mai amănunțită a colecției. Scopul meu este de a arăta structura unui astfel de text, de a dizolva dezinteresul

literaturii de specialitate. Un punct de vedere aparte se dovedește a fi interpretarea unor elemente motivice din introducerea a mai multor texte scrise, compilate de acest hagiograf, în care face aluzie la legendariul său. El însuși dă o importanță deosebită acestei colecții. Desigur, cu certitudinea că astfel și cititorii de naționalitatea maghiară vor accepta acest text drept unul rodnic din punct de vedere al credinței, al confesiunii acceptate.

În capitolul patru interpretez în prealabil textele alese din legendariu, având în vedere sarcinile retorice (*officia oratoris*) despre care am vorbit mai înainte. Acest capitol conține trei subcapitole. În primul prezint și interpretez învățăturile hagiografului (*docere*), în al doilea vorbesc despre încântarea retorică (*delectare*), iar în al treilea despre dorința de a convinge pe ascultători și pe cititori (*movere/flectere*). În fiecare subcapitol analizez separat legendele femeilor martiri din această colecție și separat viețile sfinților din epoca premodernă. La sfârșitul fiecărui subcapitol se află câte un mic rezumat, în care subliniez asemănările și diferențele dintre textele care prezintă cele două tipuri de sfinți.

În primul subcapitol se adeverește, că hagiograful deseori prezintă separat cele trei persoane divine din Sfânta Treime în apologiile legendelor. Dorința compilatorului este, ca auditoriul să înțeleagă cât mai bine dogmatica bisericii catolice precum și mentalitatea învățătorului, ce vorbește prin aceste texte. El prezintă doar câteva aspecte din caracterizarea biblică a Sfintei Treimi. Dar nu într-o singură legendă, ci în mai multe. Din acest punct de vedere aproape fiecare legendă devine continuarea unei alte legende.

Prima persoană a Sfintei Treimi este Tatăl divin. El este amintit de mai multe ori în legende decât Fiul sau Sfântul Duh. De exemplu, în legenda Sfintei Cecilia, compilatorul prezintă pe Tatăl ca pe singurul creator, ca pe Dumnezeu activ. Această caracterizare este continuată în viețile Sfințelor Sabina și Agneta, unde despre Dumnezeu-Tată se vorbește ca despre un Dumnezeu, care este prezent pretutindeni și iubește pe oameni. În legenda Sfintei Sabina apare și o altă caracterizare. Aici hagiograful dezvăluie, că Tatăl divin este însuși adevărul.

Compilatorul, vorbind despre Hristos – a doua persoană divină din Sfânta Treime –, prezintă în special viața, moartea și învierea acestuia. Deseori interpretează aceste elemente.

În cazul paragrafelor, în care este vorba despre Duhul Sfânt, hagiograful se rezumă la folosirea unor metafore, de exemplu: omul, inima omului – lăcașul Sfântului Duh sau în unele legende apare ca o putere, care are drept scop încurajarea celor din jur.

Scriitorul-compiler aplică multe metode spre a contura Sfânta Treime și pentru a prezenta învățăturile dogmatice cele mai importante. Deseori în spatele unor dialoguri sau al unor părți din convorbirea dintre sfânt și prefect se află câte o scrisoare din antichitate, în care primii creștini împărtășesc greutățile, bucuriile lor sau câte o confesiune. Alteori, de exemplu în legenda lui Sinfiorosa și Felicitas, credința în Sfânta Treime se conturează în unele părți ale textului, care au un caracter asemănător cu cel al prediciei. Se întâmplă, ca într-un răspuns dat de sfânt omului, care se află la putere, să cuprindă elemente din mai multe specii literare: mai ales ale confesiunilor, ale predicilor sau ale mărturiilor (Vezi legenda Sfintei Cristina). În unele cazuri, hagiograful se folosește de exemple ca specii literare sau de descrierea unor întâmplări miraculoase. Țelul lui este de a forma limbajul dogmatic-catehetic, de care se folosește. În multe legende au o importanță deosebită figurile de stil și vizualitatea.

În variantele din epoca premodernă ale legendelor despre martiri, sarcina hagiografului se modifică în comparație cu variantele anterioare. Dacă în antichitate prin aceste texte scriitorul-compiler confirma cele spuse de biserică în unele repere dogmatice, acum, în secolul al 16-lea, respectiv al 17-lea încearcă să restabilizeze acestea. Desigur sarcina cea mai importantă este de a consolida identitatea catolică.

Acest țel apare și în legendele despre sfinții din epoca premodernă. Dar forma și metoda diferă de cele ale legendelor despre martiri. Dacă în legendele despre martiri hagiograful se folosește mai ales de apologiile sfinților, în celelalte legende în mai multe părți învață pe cei din jur. În legenda Sfântului Ignățiu de Loyola, de exemplu, naratorul, încă de la bun-început, instruieste într-un mod explicit. Vorbește despre protestanți ca despre erezie. De multe ori apare și forma implicită a învățaturii: împrăștiată în tot textul. În asemenea cazuri subliniază în special cultul Sfintei Fecioare. Vorbind despre Maica Sfântă aplică două metode diverse. În primul rând, amintește auditoriului creștin catolic despre multe variante de nume ale Sfintei Fecioare, în al doilea rând inserează cultul Sfintei în narațiune. Din acest punct de vedere în legenda Sfântului Francisc din Xaver îndeplinește un rol aparte spațiul sfânt, în legenda Tereziei din Avila motivul cel mai

important este închinarea sau aluzia la închinare, iar în legenda Sfântului Ignațiu de Loyola se conturează descrierea miracolului (*apparitio*). Acesta este contextul în care hagiograful prezintă mariologia.

Mai înainte am amintit, că hagiograful încearcă să încânte (*delectare*) auditoriul. Elementele de care se folosește hagiograful spre a atinge acest scop: narațiunea variată (aluziile, prezentările unor întâmplări despre tortura sfântului, laitmotive în noi contexte, aplicarea unor noi motive, completarea unor elemente deja amintite, interferarea a mai multor specii literare, omiterea unor întâmplări sau părți din întâmplări etc.), narațiunea continuă (repetarea unor structuri, prezentarea amănunțită a întâmplărilor, enumerația, întreruperea enumerației cu structuri care se repetă, dramatizare etc.), și folosirea versetelor din Biblie certifică toate acestea. Deci simplitatea narațiunii, despre care vorbește cercetătorul francez Delehay, trebuie reformulată.

În legendele sfinților din epoca premodernă, ca și în cele ale sfinților martiri, putem distinge câteva întâmplări importante, pe care se bazează întreaga narațiune: descrierea vieții ascetice, prezentarea ispitelor și miracolul, prin care personajul principal se adevărește a fi alesul lui Dumnezeu. Aceste motive subliniază schimbările petrecute în viața bisericii, cât și în cea a societății. Evenimentele din 313 au stopat persecutarea creștinilor, protejând creștinismul. Deci cei care aspirau spre sfințenie n-au mai putut alege martiriul. A început să se contureze în mentalitatea creștină o nouă posibilitate pentru aceștia: personajul principal „în locul” suferinței alege tot suferința. Dar de data aceasta, pentru credința lui nu este persecutat, ci alege asceza. Astfel ispitele și miracolele se interpretează ținând cont de acestea. În locul *martyr-iului rouge* apare *martyr blanc* și în mentalitate, care se reîntoarce la eclezie.

Scriitorul-compiler în structurarea acestor texte se folosește de mai multe metode, de care s-a folosit și în cazul legendelor despre sfinții martiri. Vorbind despre asceza aplică de mai multe ori narațiunea scurtă, concisă și la subiect, laitmotivele, cu ajutorul cărora evocă atmosfera legendelor despre martiri, enumerația etc.

În descrierea întâmplărilor despre ispitele personajului principal narațiunea pare a fi o poveste, deoarece această parte a textului este prezentată ca o istorioară, care posedă caracteristicile unui text finalizat. Dacă ne axăm doar pe aceste câteva rânduri, deseori obținem trăsăturile unei noi specii, alta decât legenda. De exemplu în legenda Sfântului

Filip din Ner „întâlnirea” sfântului cu diavolul poate fi considerat un text aparte. Apariția unor comentarii scurte în cazul câtorva motive subliniază cele spuse mai înainte.

Deseori miracolul nu e doar o apariție (*apparitio*) a supranaturalului sau încântarea publicului cititor, auditor sau motivarea acestuia, ca în legendele sfinților martiri, ci totodată interiorizarea miracolului cu ajutorul unor structuri metaforice. De exemplu inima Sfântului Filip din Ner „sălta”, „bătea din palme” etc. Devine un element mai puțin important caracterul de bază al miracolului normativ și cel al miracolului terapeutic, care este însemnat în legendele martirilor, și anume importanța împrejurării. Aceasta fiind înlocuită de bucuria sufletească.

Desigur ca și învățătura, și încântarea servește în primul rând pentru a convinge pe cei din jur că convertirea este importantă, că venerația sfântului este necesară, că detestarea păcatului și îndepărtarea de cele rele este baza credinței creștine.

Pe lângă faptul că hagiograful îl învață pe cititor, pe auditor și-l încântă pe acesta, încearcă să și-l convingă (*movere*) să se apropie de Dumnezeu și să se îndepărteze de păcat. Compilerul găsește foarte multe posibilități în legendele analizate spre a îndeplini această misiune. Așa încât analiza mai profundă a acestora pretinde o cercetare mai amplificată. Astfel mă rezum doar pe niște fragmente. În cadrul acestei sarcini a retorului (în cazul nostru: hagiografului), și anume *movere*, având în vedere legendele martirilor, mă axez pe fragmentele următoare: exemplele povestite, prezentate în introducerea acestor texte, întâmplări din Biblie, de care se folosește hagiograful, fragmentele nuvelistice, introduceri cu caracter de predică, versetele din Biblie, care apar în locul introducerii. În cazul legendelor despre sfinții din epoca premodernă, versetele din Biblie par să aducă mai multe rezultate.

Desigur în legendele despre martiri metodele folosite în fragmentele numite mai sus rolul cel mai important îl deține convingerea (*movere*). Acest rol care este îndeplinit în exemplele din legende de către simbol și metafora, în întâmplarea din Biblie el este deținut de identificarea, structura paralelică, catafora, rolurile multiple ale naratorului, diavolul ca unul dintre personaje și etimologia. Intertextualitatea, ironia și folosirea figurilor de stil aparțin de introducerea cu caracter de predică. În legenda Sfintei Agota și a Sfintei Agneta apare o descriere, care face aluzie la Ierusalimul ceresc. Lângă acesta cititorul poate retrăi misterul schimbării la față și poate râde de diavolul care mereu

ratează. În timp ce la invitația hagiografului trebuie să se ferească de mrejele acestuia și să se lepede de păcat. Pe lângă angajare devine importantă și motivarea interesului și viziunea criticului din epoca premodernă în legenda Sfintei Lucia. Acest lucru este subliniat în introducerea nuvelistică și „analiza” hagiografului prezentat în cadrul acestui text despre icoanele sfintei și „documentele” care atestă unele întâmplări din viața sa. Apare și o nouă metodă: compilerul se folosește de un personaj, căruia nu-i dă nume, pentru a dovedi că sfânta este cea care îl ajută pe acest personaj să se convertească. Prin structura și finalizarea textului cere cititorului să se identifice cu omul care a acceptat credința adevărată și să-l urmeze pe acesta.

Scriitorul-compiler „analizând” versetele din Biblie se folosește de identificarea la care a mai făcut aluzie în cadrul întâmplărilor din Biblie introduse în legende. În unele cazuri, având în vedere lungimea textului, această identificare se apropie de mitizarea biblică. De exemplu hagiograful în legenda Sfintei Cecilia personajul principal este identificat cu Iudita din Biblie. Mitizarea biblică propriu-zisă nu se realizează, deoarece în narațiunea întâmplărilor despre sfântă compilerul „uită” să dezvolte această paralelă. În legenda Sfintei Susana versetul biblic, care devine totodată și introducerea textului apare „simplă” paralelă. La un moment dat personajul principal și omul înțelept din Biblie apar unul lângă celălalt.

În legendele sfinților din epoca premodernă hagiograful mai ales explică, interpretează versetele biblice. Metodele folosite nu se deosebesc de cele amintite în cazul legendelor despre sfinții martiri. Dar prin modul în care hagiograful folosește versetele biblice în legendele despre sfinții martiri, în legendele despre sfinții din epoca premodernă ne întâlnim cu posibilități, metode mai diverse. Cele mai recente sunt: rezumarea, concluzia unor întâmplări, antiteză, roluri diverse ale naratorului, paralela etc.

Bibliografie

Texte primare

Legendarii

ILLYÉS András, *A keresztyéni életnek példája avagy tüköre, Az-az: A szentek élete. Mely minden szorgalmatossággal, Nevezetes Autorok Irásiban fel-kerestet, Sommába foglaltatot, és Olaszbol Magyarra fordítatot, s' rendesen ött Részre osztatot. Illyés András, Psoni Kanonok-által. Ötödik része. A Sz. Szüzekről, és Özvegyekről. Kinyomtatott Nagy-Szombatban az Academiai Böttükkel. Srnsenky Mátyás által, M.DC.LXXXII. Esztendoben. RMK. I. 1291.*

ILLYÉS András, *Exemplum seu speculum vitae christianae: hoc est; vita sanctorum, quam Olim singulari diligentia, ex Libris Doctissimorum Authorum Italicorum, Italico idiomate compendiose conscripit Romae: & posteâ in Hungaria Ungarico sermone declaravit; & in quinque parte ordinate distribuit: nunc porrò Latinitate quoq; donavit: Admajorem DEI gloriam, Sanctorum honorem, multarumq; animarum consolationem, aedificationem, atque salutem. Andreas Josephus Illyes, Ungarus Siculus Transylvanus, de Sancto Georgio Csikiensi, praepositus Cibiniensis in Transylvania: Venerabilis capituli Ecclesiae Psoniensis Lector, & Canonicus; Capellae Sancti Ladislai Regis, in Curia Archiepiscopali Rector. Pars prima, de Sanctissima Trinitate, Uno Deo. De Dei Genitrice Beatissima Virgine Maria, & de SS. Angelis, SS. Innocentibus, S. Joanne Baptista: dde omnibus Sanctis; de Purgatorio, & de universali Judicio. Viennae Austriae, Typis Matthia Sischowitz, Anno M.DC.XCIV. RMK III. 3864.*

ILLYÉS András, *Keresztyéni életnek példája példája avagy tüköre, az az: A' szentek élete, Mellyet Régen tudos, és Nevezetes Olasz Autorok Könyveiből, kiváltképpennvalo szorgalmatossággal, Olasz nyelven rövid sommában foglalt Romában: és annakutánna Magyar nyelven megmagyarázott Magyar országban: és rendesen öt Részre osztott: azután pedig több Keresztyén Nemzeteknekis lelki vigasztalására 's épületére Deák nyelvel megajándékozott: most pedig megjobbitással másodszeris Magyarul kinyomtatott Illyés András erdélyi püspök. Harmadik része. A' Szent Mátyrokrol. Nagy-Szombatban Nyomtatott, az Academiai Bötükkel M.DCC.V. Esztendöben. RMK. I. 1707.*

ILLYÉS András, *Keresztyéni életnek példája avagy tüköre, az az: A' szentek élete, Mellyet Régen tudos, és Nevezetes Olasz Autorok Könyveiből, kiváltképpennvalo szorgalmatossággal, Olasz nyelven rövid sommában foglalt Romában: és annakutánna Magyar nyelven megmagyarázott Magyar országban: és rendesen öt Részre osztott: azután pedig több Keresztyén Nemzeteknekis lelki vigasztalására 's épületére Deák nyelvel megajándékozott: most pedig megjobbitással másodszeris Magyarul kinyomtatott Illyés András erdélyi püspök. Negyedik része. A' Szent Confessorokrol. Nagy-Szombatban Nyomtatott, az Academiai Bötükkel M.DCC.VII. Esztendöben. RMK. I. 1728.*

ILLYÉS András, *Keresztyéni életnek példája avagy tüköre, az az a' szentek élete, mellyet régen tudos, és nevezetes olasz autorok könyveiből, kiváltképpennvalo szorgalmatossággal, olasz nyelven rövid sommában foglalt Romában: és annakutánna Magyar nyelven megmagyarázott Magyar országban: és rendesen ött részre osztott: azután pedig több Keresztyén Nemzeteknekis lelki vigasztalására 's épületére Deák*

nyelvel megajándékozott: most pedig megjobbitással másodszeris Magyarul kinyomtatott Illyés András erdélyi püspök. Ötödik része. A' Szent Szüzekről, és Özvegyekről. Nagy-Szombatban Nyomtatott, az Academiai Bötükkal M.DCC.VII. esztendőben. RMK. I. 1728.

ILLYÉS András, *Pretiosa Margarita. Idest: Vita Sanctae Margaritae Ungarae Virginis, Magna cum diligentia, ex proprio ejusdem Officio, & celebrium Authorum scriptis, jam pridem impressis, concinnata, in lucemq; edita: Quatuor Sermonibus, quorum duo continent Vitam ejus: alij autem duo Miracula, in Vita, atq; post mortem ejus patrata.* Authore Andrea Illyes Episcopô Transylvaniae. Tyrnaviae, Typis Academicis, Anno 1707.

ILLYÉS QUART. ITAL. 68.

VILLEGAS, Alfonsus, *Flos Sanctorum tercera parte, y historia en que se escriven las vidas de Sanctos Extrauagantes y de varones Illustres en virtud: de los quales los vnos por auer pa decido martyrio por Iesu Christo o auer viuido vida sanctissima, los tiene ya la Iglesia Catholica puestos en el Cathalogo de los Sanctos: Los otros que aun no estã canonizados, porq fuerõ sus obras de grãde exemplo, piadosamēte se cree q estan gozãdo de Dios, en compania de sus bienauētudaros. De cuyos hechos assi de vnos como de otros, se puede sacar importãte prouecho para las almas de los fieles. Collegido todo de authores graues y fidedignos,* Barcelona.

VILLEGAS, Alfonsus, *Nuono legendario delle più scelte e esemplari vite di tutti i santi... raccolto da graui et approuati Autori, e dato in luce per auanti in lingua Spagnuola da R. Sig. D. Alfonso Viliega di Toledo, Teologo e Predicatore; sotto il titolo di... Flos sanctorum.* Venetia, M DC XII.

VILLEGAS, Alfonsus, *Legendario delle vite de' santi Detti Estrauaganti, Raccolto da graui, & approuati Auttori, per Alfonso Di Villegas di Toledo, Theologo, e Predicatore. Nuouamente con diligenza tradotto di Spagnuola in lingua Italiana, per Don Timoteo da Bagno Monaco Camaldolese. Con Licenza de' Superiori, e Priuilegio.* In Venetia, MD.C.XXXXVII. Appresso Ogniben Classeri.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda Aurea*, Lyon, 1487.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda Aurea*, Lipsiae, 1850.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda de aur*, trad. Livia Titieni, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998.

VORAGINE, Jacobus de, *Legenda Aurea*, vál., az utószót, a jegyzeteket és a mutatókat készítette MADAS, Bp., Helikon Kiadó, 1990.

Volumuri de predici

ILLYÉS András, *Megrövidítettet Ige Az-Az: Predikatio Könyv, Melyben hetven négy Prédikációk foglaltnak, mellyekben az Igaz Hit Fő Agazatinak nagy titkai, a' Szent Atyák által megmagyaráztatnak, és szép üdvösséges tanuságok adatnak. Mellyeket Sok esztendők alatt élő nyelvel prédikállott, most pedig rendesen öszveszedvén, és rövid sommába foglalván, és megírván ki bocsátott Illyés András, Szebeni Praepost, Es A' Tekintetes, és Tiszteletes Pisoni Káptolom Anyaszentegyházának Lectora, Istennek nagyobb dicsőségére, Szenteknek tisztességére, és sok lelkeknek épületére, és üdvösségére. Első reszsze.* Nagy-Szombatban az Academiai Bötükkal, Friedl János által. 1691. Esztend. RMK. I. 1415.

ILLYÉS András, *Megrövidített Ige az az: Predikációs Könyv, Melyben kilenczven Prédikációk foglaltatnak: a' Szentekről. Mellyeket Sok esztendők alatt élő nyelvel prédikáltott, most pedig rendesen öszveszedvén, és rövid sommába foglalván kibocsátott* Illyes András, *szebeni Prépost, és a' Tekintetes és Tiszteletes Psoni Káptolom Anyaszentegyházának Lectora: Istennek dicsőségére, Szentek tisztességére, és sok lelkek vigasztalására, épületére, és üdvösségére. Masodik része. A' Szentséges Szüz Máriáról: Szent Apostolokrol, MártYROKrol, Confessorokrol, &c.* Bécsben Nyomtattatott, Sischowitz Mátyás által. M.DC.XCII. RMK. I. 1416.

ILLYÉS András, *Megrövidített Ige, az az Prédikációs könyv, Melyben ötvennégy Prédikációk foglaltatnak, minden Renden, és Állapotban lévő Keresztyén embereknek Harmas Tükört adván elejekbe. Mellyeket sok esztendők alatt élő nyelvel prédikáltott, most pedig öszveszedvén, és rövid sommába foglalván, kibocsátott* Illyés András, *Szebeni Prépost, és a' Tekintetes, és Tiszteletes Psoni Káptolom Anyaszentegyházának Lectora: Istennek dicsőségére, Szentek tisztességére, és sok lelkek vigasztalására, s' épületére. Harmadik része, Két száz, és három Magyar Prédikációknak; kisseb az Elsőnél, és Másodiknál.* Bécsben Nyomtattatott, Sischowitz Mátyás által. M.DC.XCII. RMK. I. 1417.

ILLYÉS István, *Sertum sanctorum. A' Dicsöült szentek Dicsiretinek jó illatú virágiból kötött koszorú. Az-az Ünnepek napokra készítettett Prédikációk. Mellyeket Elő nyelvi prédikálása után rendbe-vett, helyesleg bévített, és írásban ki-adott. Illyés István, Sámándriai Püspök, Sz. Jóbi Apátur, Esztergami Nagy Praepost, és Canonok. Masodik Rész. A' Másik fél esztendőnek ünnepire.* Nyomtattatott Nagy Szombatban az Academiai böltyökkel: 1708-dik Esztendőben.

ILLYÉS István, *Fasciculus miscellanus az-az Némelly ünnepi solennitásokra, s' egyéb ollykor külömb féle alkalmatosságokra, és kötéskebe foglaltatott egynéhány prédikációk,* Nagy-Szombat.

Retorici

ARISZTOTELÉSZ, *Rétorika*, Bp., Gondolat, 1982.

GRANATENSIS, Ludovicus, *Az egyházi ékesszólásnak avagy a hitszónoklat elméletének hat könyve* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1578), 105–141.

POMEIUS, Franciscus *A retorika tanulmányozója* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1698), 219–241.

RAMUS, Petrus, *Politicarvm quaestionum centum ac tredecim, in eloquentiae stvdiosorvm gratiam, stylum exercere cvpientivm, selectarum, a cin partes tres distinctarum* in IMRE Mihály (a retorikai szemelvényeket vál., sajtó alá rendezte, az illusztrációkat vál., a bev., a jegyzeteket és a záró tanulmányt írta, a kötetet szerk.), *Retorikák a reformáció korából*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2003, 2003 (1602), 133–149.

REGIUS, Carolus, *Keresztény szónok* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1612), 161–203.

TESAURO, Emanuele, *Arisztotelészi messzelátó, avagy az elmés és szellemes beszéd lényege, igen hasznos a szónoki, kőfaragó és a címerkészítő művész számára* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1670), 205–218.

VOELLUS, Johannes, *A szónoklás általános elmélete* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003 (1588), 145–155.

Altele

ÁKOS Géza, CSANÁD Béla (szerk.), *A hármas út, avagy a szeretet fellángolása* in ÁKOS Géza, CSANÁD Béla (szerk.), *Szent Bonaventura misztikus művei*, Bp., Szent István Társulat, 1991, 111–137.

ÁKOS Géza, CSANÁD Béla (szerk.), *Szent Bonaventura misztikus művei*, Bp., Szent István Társulat, 1991.

ILLYÉS András, *A' keresztyeni Jossagos-cselekedeteknek es a' tekelletességnek gyakorlatossága, mely A' Jesus Tarsasagabeli Tisztelendő Rodericius Alfonsus Spanyol Pap-által Spanyólul meg-irattatott; annak-utánna külömb-féle nyelvekre; Mostan pedig Olaszból, és Deákból, szorgalmatosson meg-magyaráztatott ILLEYS [sic!] ANDRAS-által, A' Tekéntetes, és Tiszteletes Posoni Káptolom Anyaszentegyházának lectora-által. Első része. Külömb féle ezközökröl, mellyekkel a' jósságos-cselekedeteket, és a' tökéletességet meg nyerhetni.* Nyomtatott Nagy Szombatban, az Academiai Bötükkal: M.DC.LXXXVIII. Eszt. RMK I. 1370.

ILLYÉS András, *Jora intö enekecskek Igassag ellen tusakodo gonosz emberek ellen, Igasság szerető Hiveknek vigasztalására. Mellyeket szerzett: Illyes Andras, erdelyi püspök. Minekutánna Erdélybe bémenvén: és hamissan elnyomattatot kevés Pápistaságot meglátogatván, a' Diplomás Eretnekektől Magyar Országba kijöni kinszeritetet.* Nyomttatott M.DCCII. Esztendőben. RMK I. 1659.

LEWIS, Clives Staples, *The screwtape letters*, Oxford, Fellow of Magdalen College, 1941.

NAGYARI Benedek, *Orthodoxus Christianus az az Igaz vallásu keresztyén.* Nagyvárad, 1651, RMKI. 855. *Az igasság szerető Olvasóhoz.*

P. GEGŐ Elek, *A' moldvai magyar telepekröl. A' Magyar Tudományos Academia elébe terjesztve P. Gegő Elek, Sz. Ferencz szerzetebeli magyar hitszónok, 's magyar tudós társasági levelező tag által. Két toldalékkal 's Moldvaország abroszával.* Budán, 1838. *A' Magyar Királyi Egyetem 'betűivel. Az Academia' költségein.*

STELLA, Johannes, *Vitae ducentorum et triginta summorum pontificum*, Furter, 1505.

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum, Ex Articulis ab Anno Millesimo Quingentesimo Quadragesimo, ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentimum Quinquagesimum tertium conclusis, compilatae; Ac primùm quidem per Dominos Consiliarios revisae, tandemq; in Generali Dominorum Regnicolarum, ex edicto Celsissimi Principis Transylvaniae, Partium regni Hungariae Dñi, &c. Dñi eorum Clementissimi, in Civitatem Albam Juliam ad diem decimumquintum mensis Januarii Anni praesentis congregatorum, conventu, publicè

relectae, intermixtis etiam Constitutionibus sub eadem Diaeta editis. Varadini, Apud Abrahamum Kertesz Szenciensem. M.DC.LIII. RMNy 192.

TOROCZKAI Máté, *Az Keresztyéni Vdvösséges Tudománnak a' Régi és Uy Testamentom szerént egyben summáltatot értelme, az Keresztyéneknek lelki éppületekre. Toroczkaí Máté által Colozsvárat.* 1632 Esztendőbe. RMNy. 1544.

VOLF György, *Érdy codex*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1876 (1526 körül), (Nyelvelmléktár).

VOLF György, *Cornides codex*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1878 (1514–1519), (Nyelvelmléktár).

VOLF György, *Debreczeni codex*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1882 (1519), (Nyelvelmléktár).

Literatură de specialitate

ACZÉL Petra, *Minta és mód. Adalékok a modern retorikai műfajelmélethez*, in DÉRI Balázs (szerk.), *Oratoris officium. Tanulmányok a hetvenéves Adamik Tamás tiszteletére*, Bp., L'Harmattan, 2008, 17–22.

ADAMIK Tamás, A. JÁSZÓ Anna, ACZÉL Petra, *Retorika*, Bp., Osiris Kiadó, 2005.

AIGRAIN, René, *L'hagiographie. Ses sources – Ses méthodes – Son histoire*, Bruxelles, Société des Bollandistes, 2000.

BARNA Gábor, *A szentek tisztelete. Bevezető gondolatok a szentkultusszal foglalkozó konferenciához* in BARNA Gábor (szerk.), *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001, 11–16.

BARNA Gábor (szerk.), *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001.

BARTHA Tibor, *Mária, Jézus Anyja* in BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997.

BARTÓK István, „Sokkal magyarabbul szólhatnánk és írhatnánk”. *Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között*, Bp., Akadémiai Kiadó, Universitas Kiadó, 1998 (Irodalomtudomány és Kritika).

BARTÓK István, „*Rhetorici sumus*” – *retorikafelfogások a régi magyar irodalomban* in BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi magyar irodalmunkban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004, 198–211.

BASLEZ, Marie-Françoise, *Les persécutions dans l'Antiquité. Victimes, héros, martyres*, Fayard, 2007.

BAZERMAN, Ch., *Shaping Written Knowledge: The genre and Activity of the Experimental Article in Science*, Madison, 1988.

BENE Sándor (szerk.), „*Hol vagy, István király?*” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Bp., Gondolat Kiadó, 2006.

BENYIK György, *Mária az apokrif irodalomban* in BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997.

BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997.

BENYIK György (szerk.), *Csoda-elbeszélések. Szegedi Biblikus Konferencia*, Szeged, Jate-press, 2008.

BERSZÁN István, EGYED Emese (szerk.), *A komparáció etikája a kritikai vizsgálatokban*, Kolozsvár, 2006 (Gradus. A Magyar Irodalomtudományi Tanszék Közleményei).

BERTÉNYI Iván, *A középkori művelődés* in KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris Kiadó, 2003, 54–124.

B. GELENCSÉR Katalin (szerk.), *Művelődéstörténet. Tanulmányok és kronológia a magyar nép művelődésének, életmódjának és mentalitásának történetéből*, Bp., Mikszáth Kiadó, Magyar Művelődési Intézet, 1998.

BITSKEY István, *Hungáriából Rómába. A római Collegium Germanicum Hungaricum és a magyarországi barokk művelődés*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.

BITSKEY István, *Retorika és etika Pázmány Péter prédikációiban* in KERÉNYI Ferenc, KECSKEMÉTI Gábor (szerk.), *Visszapillantó tükrök. Tanulmányok Lukácsy Sándor 75. születésnapjára*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2000, 25–33.

BITSKEY István, *Retorikák a barokk kori Magyarországon* in BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003, 243–286.

BITSKEY István (a szemelvényeket válogatta, a kötet szerk., a zárótanulmányt írta), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2003.

BITSKEY István, *Szellemi élet a kora újkorban* in KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris, 2003, 204–257.

BITSKEY István, *Az identitástudat formái a kora újkori Kárpát-medencében* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarországon művelődéstörténetéről*, Debrecen, 2007, 11–23.

BITSKEY István, „Erkölcösknek tüdőklő gyöngyszeme” (*Szent Erzsébet a kora újkor magyar irodalmában*) in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum, 2009, 9–17.

BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarországon művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007.

BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi magyar irodalmunkban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004.

BITZER, L. *The Rhetorical Situation*, Philosophy and Rhetoric, 1968/1, 1–14.

BLOCH, Marc, *Regii taumaturgi*, trad. de Val Panaitescu, Iași, Polirom, 1997 (1983).

BOCHKOR Mihály, *Az Erdélyi Katolikus Autonomia*, Kolozsvár, Ajtai K. Albert Könyvnyomdája, 1911.

BOLYKI János, ApCsel 28,1-10 az Apokrif akták összefüggésében in BENYIK György (szerk.), *Csoda-elbeszélések. Szegedi Biblikus Konferencia*, Szeged, Jate-press, 2000.

BROWN, Peter, *A szentkultusz kialakulása és szerepe a latin kereszténységben*, Bp., Atlantisz Könyvkiadó, 1993 (1980).

CHADWICK, Henry, *A korai egyház*, Bp., Osiris Kiadó, 2003.

- COLIJN, Jos, *Egyetemes egyháztörténet*, Budapest–Gödöllő, Iránytű Alapítvány, 2001.
- DÁVID Katalin, *Egy asszony, öltözete a Nap. Isten Anyja a tipológiában*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 2008.
- DELEHAYE, Hippolyte, *Les légendes hagiographiques*, Bruxelles, Société des Bollandistes, 1927.
- DELUMEAU, Jean, *Le catholicisme entre Luther et Voltaire*, Paris, Presses Universitaires de France, 1971.
- DÉRI Balázs (szerk.), *Oratoris officium. Tanulmányok a hetvenéves Adamik Tamás tiszteletére*, Bp., L'Harmattan, 2008.
- DÖBÖR András, JANCSAK Csaba, KISS Gábor Ferenc et alii (szerk.), *Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulóján. Konferencia a szegedi Hittudományi Főiskolán és a JGYT Történettudományi Tanszékén 1996. szeptember 19–20*, Szeged, Belvedere Meridionale, 1998.
- D. TÓTH Judit, *Folyamatos vég. Tanulmányok és recenziók az apokaliptika és szentek irodalmáról*, Nyíregyháza, Kairosz Kiadó, Örökségünk Kiadó, 2007.
- EDELÉNYI István, *Keresztények segítsége*, Vigilia, 1955/5, 227–230.
- ENDES Miklós, *Erdély három nemzete és négy vallása. Autonómiájának története*, Bp., Sylvester Irodalmi és Nyomdai Intézet, 1935.
- ESTIENNE, Henri, *Apologia pentru Herodot*, II., Ed. Ristelhuber, 1935.
- FARMATI Anna, *Más régi ének. A XVII. századi katolikus népénekköltészet szövegtípusai és motívumrendszere*, Kolozsvár, Verbum, 2009.
- FAZAKAS Gergely Tamás, *Nemzet és/vagy anyaszentegyház. Közösségképzetek a kora újkori református imádságirodalomban (Egy kutatás előzményei és lehetséges irányai)* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007, 190–214.
- FENYŐ István (szerk.), *Az egyházi irodalom műfajai a XVII–XVIII. században*, Bp., Argumentum Kiadó, 2002.
- FERENCZI Zoltán (szerk.), *A magyar irodalom története 1900-ig*, Bp., Kiadja az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, 1918.
- FILA Béla, *Szűz Mária az egyház életében*, Vigilia, 1988/5, 322–327.
- GÁBOR Csilla, *A klasszikus retorika néhány alap gondolata* in ORBÁN Gyöngyi (összeállította), *Dialógus és retorika. A III. Hermész táborban elhangzott előadások (Torockó, 1999. aug. 25–27)*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001, 38–45 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 233).
- GÁBOR Csilla, *Tanítás, gyönyörködtetés, megindítás: világszemlélet és retorika* in ORBÁN Gyöngyi (összeállította), *Dialógus és retorika. A III. Hermész táborban elhangzott előadások (Torockó, 1999. aug. 25–27)*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001, 46–52 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 233).
- GÁBOR Csilla, *Szentek történetei a 17. század magyarországi katolikus prédikációirodalmában* in GÁBOR (szerk.), *A történetmondás rétegei a kora újkorban*, Kolozsvár, Scientia Kiadó, 2005, 107–137.
- GÁBOR Csilla (szerk.), *A történetmondás rétegei a kora újkorban*, Kolozsvár, Scientia Kiadó, 2005.

GÁBOR Csilla, *Szenttisztelet és szentségi kritériumok a középkor és kora újkor között. Esettanulmány* in BERSZÁN István, EGYED Emese (szerk.), *A komparáció etikája a kritikai vizsgálatokban*, Kolozsvár, 2006, 152–169 (Gradus. A Magyar Irodalomtudományi Tanszék Közleményei).

GÁBOR Csilla, *Hagiográfia és polémia. Monoszlói András és Gyarmathi Miklós vitája a szentek tiszteletéről* in GÁBOR (szerk.), *Szöveghagyomány és íráskultúra a korai újkorban*, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, 2007, 115–132.

GÁBOR Csilla (szerk.), *Szöveghagyomány és íráskultúra a korai újkorban*, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, 2007.

GÁBOR Csilla, *A (majdani) püspök püspökökről: Illyés András legendáriumának főpap-életrajzai* in MARTON József, OLÁH Zoltán (szerk.), *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi érsek köszöntése*, Bp.–Kolozsvár, Szent István Társulat, Verbum, 2011, 408–416.

GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum, 2009.

GECSE Gusztáv, *A vallási kultusz szimbolizmusa* in KAPITÁNY Ágnes, KAPITÁNY Gábor (szerk.), *„Jelbeszéd az életünk”. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei*, Bp., Osiris-Századvég, 1995, 500–506.

GENETTE, Gérard, *Transztextualitás*, Helikon, 1996, 82–83.

GERICS József, *Egyház, állam és gondolkodás Magyarországon a középkorban*, Bp., 1995.

GRIG, Lucy, *Making Martyrs in Late Antiquity*, London, Duckworth, 2004.

GUSZAROVA, Tatjana, *Etnikai, politikai és vallási identitás egy 17. századi magyar jogász, Aszalay István eszmevilágában* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007, 114–125.

HARGITAI Andrea, *Kelemen Didák prédikációinak Pázmány-kompilációi*, ItK, 2001 5/6, 638–656.

HARGITTAY Emil, *Filológia, eszmetörténet és retorika Pázmány Péter életművében*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2009 (Historia Litteraria, 25).

HELTAI János, *Műfajok és művek a XVII. század magyarországi könyvkiadásában (1601–1655)*, Bp., Universitas Kiadó, Országos Széchényi Könyvtár, 2008 (Res Libraria II).

HOLL Béla, *A legrégebb nyomtatott legendáskönyvünk*, Vigilia, 1954/11, 572–574.

HOLLÓ László, *A világiak által „vezetett” egyházmegye. Az erdélyi Római katolikus Státus társadalmi jelentősége*. I. kötet, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2009.

HORVÁTH Cyrill, *Középkori legendáink és a Legenda Aurea*, Bp., 1911.

HÖLVÉNYI György (szerk.), *Katolikus Egyháztörténeti Konferencia – Keszthely*, Bp., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 1987.

IMRE MIHÁLY, *Nemzeti önszemlélet és politikai publicisztika formálódása egy 1674-es prédikációskötetben*, ItK, 1987/1988, 1/2, 20–45.

IMRÉNYI Tibor, *Vladimir Lossky: Panagia* in BENYIK György (szerk.), *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997, 187–194.

JAKAB Elek, *Adatok énekeskönyveink bibliographiájához Toldy Ferencz jegyzetei nyomán*, Magyar Könyvszemle, Bp., A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó Hivatala, 1882.

JANKOVICS József, NYERGES Judit (szerk.), *Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Iyväskylä, 2001.augusztus 6–10) előadásai II. kötet*, szerk. JANKOVICS József, NYERGES Judit, Bp., Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, 2004.

KÄFER István, *Az egyetemi nyomda négyszáz éve [1577–1977]*, Bp., Magyar Helikon, 1977.

KAPITÁNY Ágnes, KAPITÁNY Gábor (szerk.), *„Jelbeszéd az életünk”. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei*, Bp., Osiris-Századvég, 1995.

KASTNER Jenő, *XVII. és XVIII. századi olaszból fordított vallásos műveink*, Egyetemes Philologiai Közlöny, 1927/I–IV, 24–31.

KECSKEMÉTI Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1998.

KERÉNYI Ferenc, KECSKEMÉTI Gábor (szerk.), *Visszapillantó tükör. Tanulmányok Lukácsy Sándor 75. születésnapjára*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2000.

KISS J. Adrienn, *A szubjektivitás megjelenése Illyés András prózai műveinek előszavában*, Magyar Könyvszemle, 2009/1.

KLANICZAY Gábor, *Szentkultusz és csodahit a középkorban – új megközelítések (Az előadás vázlata)* in HÖLVÉNYI György (szerk.), *Katolikus Egyháztörténeti Konferencia – Keszthely*, Bp., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 1987.

KLANICZAY Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban. Magyar dinasztikus szentkultuszok és európai modellek*, Bp., Balassi Kiadó, 2000.

KLANICZAY Gábor, *A koldulórendek és az egyház* in KLANICZAY Gábor (szerk.), *Európa ezer éve. A középkor I–II.*, Bp., Osiris Kiadó, 2004, 9–22.

KLANICZAY Gábor (szerk.), *Európa ezer éve. A középkor I–II.*, Bp., Osiris Kiadó, 2004.

KLANICZAY Tibor (szerk.), *A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1964.

KLANICZAY Tibor, *A múlt nagy korszakai*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1975.

KNAPP Éva, *Pietás és literatúra. Irodalomkínálat és művelődési program a barokk kori társulati kiadványokban*. Bp., Universitas Könyvkiadó, 2001 (Historia Litteraria 9).

KOLTAY-KASTNER Jenő, *A magyar irodalmi barokk*, Budapesti Szemle, 1944/7, Bp., Franklin-Társulat, 113–133.

KORMOS Ottó, *Világ Királynője*, Vigilia, 1955/5, 230–233.

KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris Kiadó, 2003.

KOSTYÁL László, *Változatok egy témára – Árpád-házi Szent Erzsébet* in BARNA Gábor (szerk.), *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001, 98–103.

KOVÁCS Zoltán, *Illyés András szentírási könyvecskéjének magyar fordítása*, Magyar Könyvszemle, 1966/1, 81–83.

KOVÁCS Károly, *Hellenizmus, Róma, Zsidóság. Az újszövetség korának világa*, Köln-Bécs, Útitárs Kiadó, 1969.

KRÁSZ Lilla, *A reformáció és a német vallásháborúk* in POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2009, 283–311.

KRUPPA Tamás, *Szent István kultusza a Báthoryak Erdélyében* in BENE Sándor (szerk.), „Hol vagy, István király?” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 57–62.

LÁBADI Károly (szerk.), *A Grassalkovichok kora*, Gödöllő, Gödöllői Városi Múzeum, 1997.

LAFONT, Ghislain, *A katolikus egyház teológiatörténete*, Bp., Atlantisz, 1998.

LANDGRAF Ildikó, *Erzsébet, a magyarok királynéja – második Szent Erzsébet* in BARNA Gábor (szerk.) *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. A magyar szentek tisztelete*, Szeged, Néprajz Tanszék, 2001, 109–128.

LÁZÁR Balázs, *A harmincéves háború (1618–1648)* in POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Bp., Osiris Kiadó, 2009, 28–45.

LEDERER, Thomas, *Sacred Demonization. Saint's Legends in the English Renaissance*, Wien, Braumüller, 2007.

LENKEYNÉ SEMSEY Klára, *Jézus, Mária megváltója* in BENYIK György, *Gyermekségtörténet és mariológia*, Szeged, 1997, 199–210.

LEONE, Massimo, *Saints and Signs. A Semiotic Reading of Conversion in Early Modern Catholicism*, De Gruyter, 2011.

LOSCHERT Kázmér, *Az egyházatyák kora*, Bp. Pázmány Péter Irodalmi Társaság, 1937.

LUKÁCSY Sándor, *Prédikációk Szent István királyról* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994, 28–37 (Élő Irodalom sorozat).

LUKÁCSY Sándor, *Vadászmise* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994, 23–27 (Élő Irodalom sorozat).

LUKÁCSY Sándor (szerk.), *Isten gyertyácskái*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1994 (Élő Irodalom sorozat).

LUKÁCSY Sándor, *A szőlőfák gyümölcse. A prédikáció mint irodalmi műfaj* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *A végtelen jövő*, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 9–14.

LUKÁCSY Sándor, „*Trombita, kürt, tanító vagyok*”. *Prédikátorok – hivatásukról, műfajukról* in LUKÁCSY Sándor (szerk.), *A végtelen jövő*, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 15–34.

LUKÁCSY Sándor (szerk.), *A végtelen jövő*, Bp., Balassi Kiadó, 1998.

MAÁR Judit, *A drámai és az elbeszélő szöveg szemantikai vizsgálata*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1995 (Modern filológiai füzetek).

MACZÁK Ibolya, *A kanonikus plágium (Szövegalkotás barokk prédikációinkban)*, ItK, 2003, 2/3, 261–276.

MACZÁK Ibolya, *Egynéhány hasznos Jegyzések* in MACZÁK Ibolya (szerk.), *Summa. Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, Piliscsaba, Pázmány Irodalmi Műhely, 2007.

MACZÁK Ibolya (szerk.), *Summa. Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, Piliscsaba, Pázmány Irodalmi Műhely, 2007.

MACZÁK Ibolya, *Elorzott szavak: szövegalkotás 17–18. századi prédikációkban*, Szigetmonostor, Wz Könyvek, 2010.

MADAS Edit, *Utószó* in Jacobus de VORAGINE, *Legenda Aurea*, vál., az utószót, a jegyzeteket és a mutatókat készítette MADAS, Bp., Helikon Kiadó, 1990.

MARTON József, *Katolikus egyháztörténet*, Kolozsvár, Stúdium Könyvkiadó, 2001.

MARTON József, OLÁH Zoltán (szerk.), *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi érsek köszöntése*, Bp.–Kolozsvár, Szent István Társulat, Verbum, 2011.

MIHALOVICS Ede, *A katolikus predikáció története Magyarországon. Pázmány Pétertől napjainkig*, II. kötet, Bp., A Stephaneum Nyomása, 1901.

MOLLAT, Michel (ed.), *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age–XVIe siècle)*, Paris, 1974.

MOLNÁR Antal, *A jezsuita missio Turcica* in SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, Piliscsaba, 2006, 150–162.

MOLNÁR Antal, *Szent István és Raguzá. A Szent Jobb Raguzába vitelének kérdéséhez* in BENE Sándor (szerk.), „Hol vagy, István király?” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 49–56.

MOLNÁR Antal, *A jezsuita rend a 16. századi Magyarországon* in MOLNÁR Antal (szerk.), *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009, 17–28.

MOLNÁR Antal, *Az udvarhelyi „Missio siculica” kezdetei az 1650-es években* in MOLNÁR Antal (szerk.) *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009, 195–211.

MOLNÁR Antal, *Jezsuita tartományfőnöki vizitáció Erdélyben (1699)* in MOLNÁR Antal (szerk.) *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009, 225–236.

MOLNÁR Antal (szerk.) *Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században*, Bp., L'Harmattan, 2009.

MÜLLER, Gerhard Ludwig, *Katolikus dogmatika a teológia tanulmányozásához és alkalmazásához*, Bp., Kairosz Kiadó, 2007.

NAGY László, *A török világ végnapjai Magyarországon*, Bp., Zrínyi Katonai Kiadó, 1986 (Históriai mozaikok).

NEMES J. Balázs, *Jutta von Sangerhausen (13. század). Egy 'új szent' Szent Erzsébet nyomdokain?* In GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum Kiadó, 2009, 107–122.

NEMESHEGYI Péter, *A jezsuita teológia sajátosságai a XVI. századtól a XXI. századig* in SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, PPKE BTK, Piliscsaba, 2006, 44–52.

NÓDA Mózés, *Szent Erzsébet liturgikus tisztelete* in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum Kiadó, 2009, 176–183.

NYULASSY Ágnes, *A szentkultusz kezdetei Magyarországon, különös tekintettel Szent Jakab kultuszára* in DÖBÖR András, JANCSÁK Csaba, KISS Gábor Ferenc et alii (szerk.), *Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulóján. Konferencia a szegedi Hittudományi Főiskolán és a JGYT Történettudományi Tanszékén 1996. szeptember 19–20*, Szeged, Belvedere Meridionale, 1998, 97–108.

OCSKAY György, *Pázmány hatása Kelemen Didák prédikációiban*, ItK, 1982/4, 436–448.

ORBÁN Gyöngyi (összeállította), *Dialógus és retorika. A III. Hermész táborban elhangzott előadások (Torockó, 1999. aug. 25–27)*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 233).

ŐZE Sándor, *Apokaliptika és nemzettudat a XVI. századi Magyarországon* in BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi magyar irodalmunkban*, Debrecen, 2004, 112–122.

PAPP Andrea, „Példákrul faragott tükörök” (Utak és lehetőségek az exemplumkutatásban) in BITSKEY I., TAMÁS A. (szerk.), *Toposzok és exemplumok a régi irodalmunkban*, Debrecen, KLTE, 1994, 91–98.

PAPP Imre, *A francia vallásháborúk és a nantes-i ediktum* in POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2009, 312–331.

PERCZEL István, *Isten felfoghatatlansága és leereszkedése. Szent Ágoston és Aranyszájú Szent János metafizikája és misztikája*, Budapest, Atlantisz Kiadó, 1999.

PÉTER Katalin, *A katolikus megújulás és a protestáns reformáció* in SOMORJAI Ádám, ZOMBORI István (szerk.), *A katolikus egyház Magyarországon*, Bp., A Magyar Katolikus Püspöki Kar Egyháztörténeti Bizottsága, 1991, 49–57.

PÓCS Éva (szerk.), *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*, Bp., Balassi Kiadó, 2004.

POÓR János (szerk.), *A kora újkor története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2009.

PRAŽÁK, Richard, *A Szent László-legenda* in JANKOVICS József, NYERGES Judit (szerk.), *Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Iyväskylä, 2001. augusztus 6–10) előadásai II. kötet*, Bp., Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, 2004, 1075–1081.

PROKOPP Mária, *Szent István király az itáliai trecento festészetében* in BENE Sándor (szerk.), *„Hol vagy, István király?” A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 39–45.

PROKOPP Mária, *Szent Erzsébet ábrázolásának főbb típusai a középkorban* in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum Kiadó, 2009, 159–166.

RÓZSA Huba, *Boldog vagy, mert hittél. Mária az Újszövetségben*, Vigilia, 1988/5, 328–333.

R. VÁRKONYI Ágnes, *Népi kultúra – elit kultúra*, ItK, 1992, 5/6, 525–541.

R. VÁRKONYI Ágnes, *II. Rákóczi Ferenc és a jezsuiták* in SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2006, 163–189.

SÁGHY Marianne, *Egyház, szerzetesség, térítés a kora középkorban* in KLANICZAY Gábor, *Európa ezer éve. A középkor I.*, Bp., Osiris Kiadó, 2004, 117–132.

SÁGHY Marianne, *Isten barátai. Szent és szentéletrajz a késő antikvitásban*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2005.

SÁGHY Marianne, *Bevezetés: Szent Odó és a szeretet rendje* in Salernói János, *Szent Odó élete*, ford., a bevezetést és a jegyzeteket írta SÁGHY Marianne, Bp., L' Harmattan, 2009.

SAXER, Victor, *Saint Vincent diacre et martyr. Culte et légends avant l'An Mil*, Bruxelles, Société des Bollandistes, 2002.

SCHNEIDER, Theodor, *A dogmatika kézikönyve*, Bp., Vigilia Kiadó, 1997.

SIGAL, Pierre-André, *L'homme et le miracle dans la France médiévale (XIe–XIIe siècle)*, Ed. Du Cerf, 1985.

SIGAL, Pierre-André, *Isten vándorai. Középkori zarándoklatok és zarándokok*, Bp., Gondolat Kiadó, 1989 (1976).

SOMORJAI Ádám, ZOMBORI István (szerk.), *A katolikus egyház Magyarországon*, Bp., A Magyar Katolikus Püspöki Kar Egyháztörténeti Bizottsága, 1991.

SOMOS Róbert, *Alexandriai teológia*, Bp., Kairosz Kiadó, 2001.

SUIRE, Éric, *La sainteté française de la Réforme catholique (XVIe–XVIIIe siècle), d'après les textes hagiographiques et les procès de canonisation*, Pessac, Presses Universitaires de Bordeaux, 2001.

SÜMEGI József, ZOMBORI István (szerk.), *Hermann Egyed emlékkönyv*, Bp., Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 1998.

Dr. SZÁNTÓ Konrád O.F.M., *A katolikus egyház története*, I. kötet, Ecclesia, 1983.

SZELESTEI N. László, *Laskai Osvát prédikációja magyarul a XVII. század végéről* in BITSKEY István, OLÁH Szabolcs (szerk.), *Religió, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004, 59–73.

SZILÁGYI Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2006.

SZÖRÉNYI László, SZABÓ Zoltán, *Kis magyar retorika*, Bp., Helikon Kiadó, 1997.

TASI Réka, „Ha pedig immár kívánnátok tudni...” *Illyés István prédikációskötetének használati lehetőségei* in BITSKEY I., IMRE L. (szerk.), *Retorika, interpretáció, szövegértés a régi magyar irodalomban*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Nyomda, 2003, 168–178 (Studia Litteraria).

TASI Réka, „Trombita”, „sáfár” vagy „mennyei kenyér osztogatója”. *Prédikátori szerepek egy 17. század végi kötetben*, Debrecen, A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának közleményei, 2003.

TASI Réka, *A 17–18. századi katolikus prédikációk küzdelme a kimondhatatlannal (A távolban maradó transzcendencia és a távolság megszüntetésének vágya a nyelvben)*, Debrecen, A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának közleményei, 2004.

TASI Réka, *Az isteni szó barokk sáfárai*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2009 (Bibliotheca Studiorum Litterarium, 45).

TASI Réka, *Magyar nyelvű Szent Erzsébet prédikációk a 17–18. század fordulóján* in GÁBOR Csilla, KNECHT Tamás, TAR Gabriella-Nóra (szerk.), *Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában*, Kolozsvár, Verbum, 2009, 47–55.

TESZELSZKY, Kees, *Révay Péter és Justus Lipsius eszméi a történelemről és a nemzeti identitásról* in BITSKEY I., L. IMRE (szerk.), *Humanizmus, religio, identitástudat. Tanulmányok a kora újkori Magyarország művelődéstörténetéről*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007, 106–113.

TITIENI, Livia, *Introducere in VORAGINE*, Jacques de, *Legenda de aur*, trad. TITIENI, Livia, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998.

TOLDY Ferenc, *A magyar nemzeti irodalom története. A legrégebb időktől a jelenkorig. Rövid előadásban*, III. javított kiadás, Pest, Athenaeum, 1872.

TÓTH István György, *A családtól az iskoláig* in B. GELENCSÉR Katalin (szerk.), *Művelődéstörténet. Tanulmányok és kronológia a magyar nép művelődésének, életmódjának és mentalitásának történetéből*, 1998.

TÓTH István György, *A magyar művelődés a kora újkorban* in KÓSA László (szerk.), *Magyar művelődéstörténet*, Bp., Osiris Könyvkiadó, 2003, 136–199.

TÓTH István György, *Jezsuita misszió Moldvában (XVI–XVII. század)* in Szilágyi Csaba (szerk.), *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, PPKE BTK, Piliscsaba, 2006, 142–149.

TÓTH István György, *Misszionáriusok a kora újkori Magyarországon*, Bp., Balassi Kiadó, 2007.

TRÓCSÁNYI Zsolt, *Három nép, három nemzet, négy vallás*, Erdély Históriában, Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 1998, 87–93.

TÜSKÉS Gábor, *Szagrális térstruktúrák a barokk kori zárándokhelyeken* in LÁBADI Károly (szerk.), *A Grassalkovichok kora*, Gödöllő, Gödöllői Városi Múzeum, 1997, 7–26.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *A katakombaszentek tisztelete. Fejezet a barokk kori szent- és ereklyekultusz történetéből*, Századok, 1994/1, 3–31.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *A szentisztelet rétegei* in TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva (szerk.), *Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Források, formák, közvetítők*, Bp., Osiris, 2001, 179–188.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva (szerk.), *Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Források, formák, közvetítők*, Bp., Osiris, 2001.

TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *Az első máriavölgyi mirákulumos könyv és utóélete* in FENYŐ István (szerk.), *Az egyházi irodalom műfajai a XVII–XVIII. században*, Bp., Argumentum Kiadó, 2002, 81–105.

VANYÓ László, *Bevezetés* in VANYÓ László (szerk.), *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, 1984.

VANYÓ László (szerk.), *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, 1984.

VANYÓ László, „*Legyetek tökéletesek...*” *Tanulmányok a keresztény aszkézis történetéhez a szerzetesség kialakulásáig*, Bp., Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, 1991.

VANYÓ László, *Előszó* in *A III–IV. század szentjei*, a bevezetőt írta és jegyzetekkel ellátta VANYÓ László, Bp., Jel Kiadó, 1999.

VAUCHEZ, André, *Charité et pauvreté chez sainte Elisabeth de Thuringe d'après les actes du proces de canonisation* in MOLLAT, Michel (ed.), *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age–XVIe siècle)*, Paris, 1974, 163–173.

VAUCHEZ, André, *Spiritualitatea evului mediu occidental secolele VIII–XII*, Ed. Meridiane, 1994.

VESZPRÉMY László, *Szent István, a térítő a hazai krónikás hagyományban* in BENE Sándor (szerk.), „*Hol vagy, István király?*” *A Szent-István hagyomány évszázadai*, Bp., Gondolat Kiadó, 2006, 28–38.

VOIGT Vilmos, *A csoda = jel* in PÓCS Éva (szerk.), *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*, Bp., Balassi kiadó, 2004, 59–66.

WATERWORTH, James, *The Council of Trent, The canons and decrees of the sacred and oecumenical Council of Trent*, London, Dolman, 1848.

ZEMPLÉNYI Ferenc, *Műfajok a reneszánsz és barokk között*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2002 (Historia Litteraria II).

Enciclopedii, colecții

BAUDOT, Dom, *Dictionnar d'hagiografie*, Paris, Librairie & Gay, 1925.

BENEDEK Marcell (szerk.), *Magyar irodalmi lexikon*, I. kötet, A–K, Bp., Akadémiai Kiadó, 1963.

DANIELIK József, *Magyar írók. Életrajz-gyűjtemény*. Második, az elsőt kiegészítő kötet, Pest, Kiadja a Szent-István-Társulat, 1858.

DENZINGER, Heinrich, HÜNERMANN, Peter, *Hitvallások és az egyház tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, szerk. BERGER Ferenc, Bp., Örökmécs Kiadó – Bátonyterenye, Szent István Társulat, 2004.

DIÓS István (szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon*, I–II. kötet, Bp., Szent István Társulat, 2004.

FARMER, David Hugh, *Dicționar al sfinților*, București, Univers Enciclopedic, 1999.

KŐSZEGHY Péter (szerk.), *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Középkor és kora újkor*, IV. köt., Bp., Balassi Kiadó, 2005.

PÉTER László, *Új magyar irodalmi lexikon*, Bp., Akadémiai Kiadó, 2000.

SÁVAI János (gyűjtötte és közreadja), *A székelyföldi katolikus plébániák levéltára I. Dokumentumok a csíksomlyói és a kantai iskola történetéhez*, Szeged, 1997 (Missziós dokumentumok Magyarországról és a hódoltságról I/II.).

SZINNYEI József (szerk.), *Magyar írók élete és munkái*, V. kötet, Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala, 1897.

THIEME, Ulrich, BECKER, Felix, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* (19), Leipzig – Engelmann, 1939.

TÓTH István György (szerk., vál.), *Misszionáriusok levelei Magyarországról és Erdélyről (16–17. század)*, Bp., Osiris Kiadó, 2004.

VÁNYI Ferenc (szerk.), *Magyar irodalmi lexikon*, Bp., A »Studium« Kiadása, 1926.

ZALA Mária (szerk.), *Szentek lexikona*, szerk. Zala Mária, Bp., Dunakönyv Kiadó, 1994.

Internet

<http://drdiag.hu/kereso/diagnosztika.adatlap.php?id=104179> (megtekintve: 2011. augusztus 16.)

http://www.gregoriantarsasag.hu/tanulmanyok.php?tan=maria_kegykep.htm (megtekintve: 2011. február 9.)

Altele

Századunk, 1838/19, március 6.